

SINIR TİCARETİ YAPAN FİRMALARIN İĞDIR İLİ SOSYO- EKONOMİK YAPISI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ



Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi
KAÜ İİBF Dergisi
Cilt 6, Sayı 9, 2015
ISSN : 1309 - 4289

Makale Sunum Tarihi : 10.07.2014

Yayına Kabul Tarihi : 18.01.2015

Ahmet DENİZ

Yrd. Doç. Dr.,

Kafkas Üniversitesi,

İİBF İktisat Bölümü

ahmetdenizz@hotmail.com

Melahat BATU AĞIRKAYA

Öğr. Gör.,

İğdır Üniversitesi,

Meslek Yüksekokulu, Maliye

melahatagirkaya@hotmail.com

ÖZ Türkiye, bulunduğu coğrafi konum itibarıyla ve dışa açık ekonomik yapısıyla uyumlu biçimde dünyanın en çok gümrük kapısı olan ülkelerinden birisidir. Türkiye’de 1978-1979 yıllarında başlayan sınır ticareti, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin gelişmesi için önemli bir kaynak ve istihdam aracı olmuştur. Sınır ticareti, komşu ülkelerin sınır bölgelerinde yaşayan insanların bölge kalkınmasında karşılıklı işbirliği yapmalarını ve iki toplum arasında kültürler arası alışverişin oluşturulmasına katkı sağlamasının yanı sıra malların kolay ve ucuz tedarik edilmesine imkân vermektedir. Araştırma, İğdır ilinde sınır ticareti yapan 70 firma ile yüzyüze anket çalışması yapılarak gerçekleştirilmiştir. Dünya ticaretinde yaşanan hızlı artış nedeniyle, sınır geçişlerinde gümrük kapılarının hizmet standardının yükseltilmesi ve harcadıkları sürenin azaltılması çok daha önemli hale gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret, Sınır Ticareti, Tüketiciler, Firmalar, İğdir, Gümrük

Jel Kodu: F14



Makaleyi çevrimiçi görüntülemek için QR
Kodu okutunuz.

Atıfda bulunmak için... | DENİZ, A., BATU AĞIRKAYA, M. (2015). "Sınır Ticareti Yapan Firmaların İğdir İli Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri". KAÜ İİBF Dergisi, 6(9), 01-30.

THE EFFECTS OF COMPANIES IN BORDER TRADE ON THE SOCIO- ECONOMIC STRUCTURE OF İĞDIR CITY



Kafkas University Economics and
Administrative Sciences Faculty
The Journal of KAU IIBF
Vol. 6, Issue 9, 2015
ISSN : 1309 - 4289

Article Submission Date : 10.07.2014

Accepted Date : 18.01.2015

Ahmet DENİZ

Assist. Prof. Dr.

Kafkas University,

Economics Department

ahmetdenizz@hotmail.com

Melahat BATU AĞIRKAYA

Lect.

İğdir University

Vocational School, Public Finance

melahatagirkaya@hotmail.com

ABSTRACT | As Turkish economy has adopted a growth model based on export for many years, Turkey is one of countries that have the most custom gates of the world. Border trade starting during the years 1978-79 in Turkey has been a significant source and employment in the development of the eastern and southeastern Anatolia regions. The border trade gives opportunity for people cooperative in border regions of neighboring countries, and procuring goods easily as well as cross-cultural trading between two societies. A questionnaire study has been conducted face to face on 70 companies engaging in border trade in İğdir province. Due to the rapid increase in world trade, its became much more important that the raising the standard of service of customs gate at border crossing and the reducing of spending time.

Keywords: *Border Trade, Consumers, Companies, Foreign Trade Socioeconomic effects of the Border Trade.*

Jel Code: F14



Scan QR Code to see this article online

Cite this paper | DENİZ, A., BATU AĞIRKAYA, M. (2015). "The Effects Of Companies In Border Trade On The Socio-Economic Structure Of İğdir City". The Journal of KAU IIBF, 6(9), 01-30.

1. GİRİŞ

Dış ticaret belirli malların hiç üretilmemesi ya da yerli malların ihtiyaçları karşılamaya yeterli olamaması, buna karşılık bazı malların arzının da ihtiyaçtan fazla olması yüzünden ortaya çıkmaktadır. Yani doğal kaynakların yeryüzünde dengesiz dağılmış olmasından dolayı, dünyada hiçbir ülke her bakımdan kendine yeterli değildir. Bu durum ülkeler arasında ticaret yapılmasını zorunlu kılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası SSCB tehdidi nedeniyle yönünü Batı ülkelerine doğru çeviren Türkiye, ekonomide ihtiyaç duyulan ve içeride üretimi yetersiz olan veya hiç üretilmeyen malların ülke içinde korumacı politikalarla üretilmesine dayanan ithal ikameci politikalar yerine, dışarıdan ithalini serbestleştiren liberal dış ticaret politikaları uygulamaya başlamıştır. Özellikle 1950'li yılların ilk yarısında hayata geçen liberal ekonomik politikalarda görülen plansızlık ve programsızlık, 1950'li yılların ikinci yarısında ekonomide dış ticaret başta olmak üzere bazı makro ekonomik göstergelerin bozulmasına yol açmıştır. Bu ortamda özellikle sanayi mallarının ithalatının giderek hızlanması ülkede ekonomik kalkınmanın planlı ve programlı yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu çerçevede 1963 yılında Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967) hazırlanmıştır. Bu dönemde, ülkenin ekonomik kalkınması için özel sektörün bütün yatırımları tek başına yürütemeyeceği ve bu nedenle devletin ekonomik alanda daha etkin bir rol oynaması gerektiği düşüncesi kabul görmüştür. Bu bağlamda 1960-1970 yılları arasında uygulanan ekonomik politikalara “kolay” ithal ikameci, 1970-1980 yılları arasındaki ekonomi politikalara da “ileri” ithal ikameci politikalar adı verilir.

Türkiye ekonomisinde 1980'li yılların başından itibaren dışa açık kalkınma politikası benimsenmiştir. Bu politikalar sonucunda ihracatın yapısında büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Bu yıllara kadar tarım ürünleri ağırlıklı olarak gerçekleştirilen ihracattan, katma değeri yüksek sanayi ürünleri ağırlıklı ihracata geçilmiştir. 24 Ocak 1980 ekonomik istikrar kararlarıyla birlikte dışa açılma ve ihracata yönelik sanayileşme stratejisi ile Serbest Bölgeler de önem kazanmaya başlamıştır. Serbest bölgelerin ekonomiye en önemli katkısı ölçek ekonomilerine yol açarak maliyet düşüşü ve kaynak verimliliği sağlaması, dışa açık rekabetçi bir ekonomik altyapının tesisi suretiyle ülkenin uluslararası rekabet gücünü artırması, milli geliri, toplumsal refahı yükseltmesidir. Bu doğrultuda dünyanın gelişmiş ülkeleriyle birlikte, dünya ticaretinin serbestleştirilmesini, üye ülkelerin ticaret ve ekonomi alanındaki ilişkilerinin geliştirilmesini hedefleyen Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olunmuş, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın kurulmasına öncülük edilmiş ve AB ile Gümrük Birliği gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca serbest bölgeler yanında Türkiye'nin görece geri kalmış Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde kalkınma çabalarını teşvik etmek üzere bazı sınır illeri üzerinden sınır ticaretinin yapılmasının önü açılmıştır. Bu bağlamda Türkiye'de bölgesel kalkınmayı sağlamak üzere izin verilen sınır ticareti 13 ilde yapılmaktadır. Ülkemizde dış ticaret faaliyetlerinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan, komşu ülkelere sınırı olan il sakinleri

yararlanmaktadır.

Bu bağlamda araştırmamıza konu olan Iğdır ilinde dış ticaret Dilucu ve Gürbulak sınır kapıları vasıtasıyla yapılmaktadır. Bu kapılardan Türkiye İstatistik Kurumu Dış Ticaret İstatistikleri Verilerine göre; 2012 yılında Gürbulak Gümrük kapısından 16.744.000 \$, Dilucu Gümrük kapısından 49.772.000 \$ ihracat yapılırken, aynı yılda Gümrük kapısından 8.524.000 \$, Dilucu Gümrük kapısından 5.000 \$ ithalat gerçekleştirilmiştir. Her iki kapıdan yapılan toplam ihracat Türkiye'nin toplam ihracatı içinde %0,04 pay alırken, toplam ithalatın %3,61'i gerçekleştirilmektedir. Sınır ticareti bölge kalkınmasında en önemli araç olmasından dolayı sürdürülmesi gerekli bir ticaret türüdür. Iğdır ilinin ekonomik olarak kalkınmasında, refah düzeyinin artırılmasında ve ilden/ile göç probleminin çözülmesinde oynadığı rolden dolayı, sürdürülmesi gerekli bir ticari model olarak gündemdeki yerini korumaktadır. Ayrıca Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde uzun senelerden beri sürmekte olan işsizlik ve yoksulluğun giderilmesi açısından önemli imkânlar sunduğu görülmektedir.

Bu çalışma için geliştirilen anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümü demografik değişkenlerle ilgili 4 sorudan oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümünde diğer 37 soru da ekonomik etkileri ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Anket formu hazırlandıktan ve son değişiklikler yapıldıktan sonra sağlıklı ve güvenilir bir bilgi elde edilmesi için uygulama bizzat araştırmacının kendisi ve 6 anketör tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının anketi bu şekilde uygulaması sonucu, araştırmaya katılan firmaların her biriyle yüz yüze görüşme imkânı sağlanmış anketlerin daha gerçekçi ve samimi cevaplandırıldığı araştırmacı tarafından gözlenmiştir.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Sınır ticaretinin iller üzerindeki etkileri konusunda doğrudan ve dolaylı çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar arasında;

Altınok (1992), yaptığı çalışmasında 24 Ocak 1980 istikrar tedbirlerinden sonra, ithal ikamesine dayalı sanayileşmeden ihracata dönük sanayileşmeye geçildiğini ifade etmiştir. İthalatın da aynı hızla gelişme gösterdiğini, yabancı sermaye kanunu yeniden düzenlendiğini, Serbest bölgelere önemin verilmesi gerektiği konusu gündeme gelmiş, Türkiye ekonomisinin dünya ekonomisi ile bütünleşmesini sağlayıcı politikalara kesintisiz uygulama imkânı sağlamak gerçeğini ifade etmiştir.

Aldemir (1997), yaptığı çalışmasında Türkiye'deki dış ticaret sisteminin ne kadar serbestleştirildiği, uygulanan serbest dış ticaret politikalarının etkinliğinin açıklamıştır. Gelişmekte olan ülkelerde ithalat bağımlılığının yatırım malları üzerinde oluşması olağan kabul edilirken, Türkiye de ise ithalat bağımlılığının ara malları üzerinde yoğunlaşmış durumda olduğunu ifade etmiştir.

Gökçe (2005), yaptığı çalışmasında Türkiye'nin komşu ülke potansiyelini iyi kullanabilmesi

için sınır ticaretine önem vermesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunun için teşviklerin artırılmasını ve şartların iyileştirilmesini tavsiye ederken, aynı zamanda sınır ticaretinin neden olduğu olumsuzluklara dikkat çekerek, bu olumsuzlukların giderilmesine yönelik çözüm önerileri getirmektedir.

Kara (2005), yayınladığı eserinde sınır ticaretinin esneklik ve işlerlik gibi geleneksel sorunlarının varlığının devam ettiğini, Sınır Ticaret Merkezleri'nin kurulması ile sınır ticaretine yeni bir açılım getirdiğini, sınır ticaretinin bölgeler arası gelişmişlik farkını azalttığını, istihdamı artırdığını, girişimcilik bilincini geliştirdiğini ifade etmiştir.

Güllülü vd. (2006), yaptıkları çalışmada İran'la Türkiye arasındaki Gürbulak sınır kapısından yapılan ticaretin büyük fayda sağlandığını, yasal düzenlemelerin yapılması gerektiğini, sınır ticaret merkezlerinin kurulmasını, "mücvir il" kapsamının genişletildiğini ifade etmişlerdir.

Öztürk (2006), yayınladığı eserinde Türkiye'de ilk kez 1978 yılında artan petrol talebini ucuz yolla karşılamak için İran'la sınır ticaretine başladığını açıklamıştır.

Akal (2008), adlı çalışmasında Türkiye'nin 24 Ocak 1980'de aldığı kararlarla başlayan ihracata yönelik sanayileşme stratejisi ve dışa açık büyüme modeli uygulamasında 1980'den 2005'e Türkiye'nin ihracat ve ithalatın yapısında değişmelere yol açtığını ifade etmiştir.

Deniz ve Doğu (2010), yayınladığı eserinde sınır ticaretinin olumlu ve olumsuz yönleri anlatılarak, alınması gereken önlemler üzerinde durulmuş, bölgenin özellikleri ve sınır ticaretinin neden yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Güneş vd. (2010), yayınladığı eserinde sınır ticaretinin sadece sektörde faaliyet gösteren teşebbüslerin ve tüketicilerin üzerindeki olumsuz etkilerinin neler olduğu ve çözüm önerileri üzerinde durarak neler yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sugözü (2010), sempozyumda özel sektör yatırımlarının kısıtlı olması, bölgelerarası gelişmişlik farklarının giderilmesi için sınır ticaretinin önemine vurgu yapmış, sınır ticaretinin çeşitli sektörlerde istihdam imkânı sağladığını, ikili fiyattan kaynaklı haksız rekabetin gelir dağılımının bozulmasına neden olduğunu ifade etmiştir.

Görür (2011), DAKA Ajansı Sınır Ticaret Raporu'nda, sınır ticareti kapsamındaki ürün çeşitleri ve kotalarının artırılmasını, gümrük kapılarında vasıflı elemanın olmasını, ihtisas gümrüğünün kurulmasını, Yüksekova da gümrük müdürlüğü açılmasını ve gümrük kapılarının fiziki koşullarının yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Mercan (2011), yaptığı çalışmasında "Mücvir İl" kavramının kaldırılarak, sınır ticaretinin dış ticaret rejimi ve uluslararası ticaret kuralları dışında tutulması gerektiğini aksi halde sınır ticaretinin uygulanma imkânı bulamayacağını ifade etmiştir. Sınır ticaretinin faydaları ve zararlarının neler olduğu bundan üreticinin ve tüketicinin nasıl etkilendiğini, uygulamada

nelere dikkat edilmesi gerektiğini, devletin konu ile ilgili alabileceği önlemlerin neler olduğunu açıklamıştır.

Özçiloğlu (2011), yaptığı çalışmada sınır ticaretinin ülkenin ekonomisine olumlu katkı sağladığını ifade etmiştir. Sınır ticareti uygulamasında esas alınması gereken en önemli noktanın her iki ülkenin karşılıklı çıkarlarının korunması, ekonomilerinin güçlendirilmesi olması gerektiği ve bunun için sınır ticaretini tek taraflı uygulama yerine iki ülke arasında bir anlaşmaya dayandırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Taşlıyan ve Hırlak (2012), yaptıkları çalışmada sınır ticareti ile bölgesel ticaret geliştirilerek ülke ekonomisine önemli yararlar sağlandığını açıklamışlardır. Sınır ticareti kapsamında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yapılacak ihracat ile bu illerde sınai ve ticari gelişme sağlanabileceğini, sınır ticaretini geliştirmek amacıyla neler yapılması gerektiği ifade etmişlerdir.

Turhan (2012), yaptığı çalışmada Türkiye'nin 1996-2010 yılları arasında 72 ülke ile gerçekleştirdiği ticaret kapsamının açıklamıştır. Bu kapsamın "Ticari İlişki Çekim Modeli" kullanarak incelemiş ve bu modelin Türkiye ile ticaret yapacak ülkeler arasında önemli bir etki oluşturmadığını tespit etmiştir.

3. İĞDIR'IN EKONOMİK YAPISI

İğdir ili ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalı olmakla birlikte gelişmeye başlayan sanayi faaliyetleri de bulunmaktadır. Sınır ticareti de ilin ekonomik yapısını önemli ölçüde etkilemektedir. Sınır Ticareti kapsamında yapılan ticaretin Dilucu Gümrük kapısından elde edilen verilerine göre 2011 yılında İğdir'dan sınır ticareti kapsamında yapılan ihracat 104 milyon doların üzerinde iken sınır ticareti kapsamındaki ihracat miktarı 2012'de yaklaşık 50 milyon dolarla yarıya inmiş ve benzer düşüşle 2013'de 24 milyon dolar düzeyine gerilemiştir. İthalat Miktarında, Gelen-Giden yolcu ve araç sayıları yıllar itibari ile düşüşler görülmektedir (İğdir Valiliği, 2013: 24).

Tablo 1. İğdir İli Dilucu Gümrük Kapısı Verileri

Sınır Ticareti	2011	2012	2013
İhracat Miktarı	104.389.000	49.772.000	24.027.000
İthalat Miktarı	1.764.325	5.000	
Gelen Araç Sayısı	201.618	129.556	32.604
Giden Araç Sayısı	184.295	120.502	31.083
Gelen Yolcu sayısı	511.877	332.278	79.719
Giden Yolcu Sayısı	487.989	319.534	77.719

Kaynak: İğdir Valiliği İl Planlama Müdürlüğü Brifing Notları, 2013.

İğdir'in eğitimi ve ekonomi konusunda yaşanan en büyük gelişme 2008 yılında İğdir Üniversitesi'nin kurulmasıdır. Üniversitede yer alan fakülteler; Fen Edebiyat Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi ve Ziraat Fakültesidir. İğdir

Üniversitesi 2 meslek yüksekokuluna sahiptir (Aksoy vd, 2012: 59).

İğdır ili ekonomik yapısında aşağıdaki başlıklarda görülebileceği gibi, bitkisel ve hayvansal üretim önemli yer tutmaktadır.

3.1. Bitkisel Üretim

İğdır ili sulanabilir tarım arazisi 97.041 hektardır. Orman alanı 2.233 hektar, çayır-mera 146.571 hektar, tarım alanı 118.525 hektardır (İğdır Valiliği, 2013: 24). Tarım için elverişli alanda şeker pancarı, pamuk, karpuz, domates gibi çeşitli meyve ve sebzeler yetiştirilmektedir. Ovada şeker pancarı üretimi, Erzurum Şeker Fabrikası'nın 1956'da kurulmasından sonra başlamıştır. Ovadaki toplam meyve bahçesi arazisinin 1,525 hektarı %74 kayısı, 332 hektarı %16,1 elma, 128 hektarı %6,2 şeftali, 35 hektarı %1,7 armut, 10 hektarı %0,5 diğer meyveler ve 31 hektarı %1,5 bağ tarımı arazilerinden oluşmaktadır. Ovada kayısı, şeftali ve elma dışındaki meyveler daha çok yöre halkının temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğundan bölge ekonomisinde pek önemli bir yere sahip değildir. Ovada üretilen domatesin ve karpuzun önemli bir kısmı Kars, Ardahan, Ağrı, Bitlis, Muş, Van ve Erzurum gibi illere pazarlanmaktadır. Bunun dışında, soğan, patlıcan, biber, lahana, turp ve fasulye gibi sebzelerin de üretimi yapılmaktadır.

İldeki tahıl tarımında yıllara göre büyük dalgalanmalar görülür. İğdır'ın tarımdaki potansiyeli, beraberinde tarıma dayalı sanayiye de getirmiştir. Bu anlamda İğdır'da meyve suyu tesisleri, salça tesisi, un fabrikaları, yem fabrikası, süt ve et işleme tesisleri, bal paketleme, dondurma imalatı gibi tarıma dayalı sanayi tesislerinin olduğu görülmektedir (Aksoy vd, 2012: 24-26). Bu alanların dışında yumurta tavukçuluğu, yem üretimi, yağ üretimi, bisküvi-gofret ve şekerleme imalatı da yapılmaktadır. Son üç yılda ilde tarıma dayalı sanayi alanında özel sektör tarafından 100 milyon TL tutarında yatırım yapılmış 19 adet işletme açılmış 1152 kişi istihdam edilmiştir (İğdır Valiliği, 2013: 34). İğdır'da endüstriyel bitkiler üretimi bölge üretiminin %16,9'unu, tahıl üretimi %15,5'ini, yem bitkileri üretimi ise %25'ini oluşturmaktadır (Serhat Kalkınma Ajansı, 2011: 36).

3.2. Hayvancılık

Bölge coğrafi yapısı ve sahip olduğu geniş çayır ve mera varlığı nedeniyle hayvancılığa elverişli durumdadır. İklimin yem bitkisine elverişli olması büyük ve küçükbaş hayvancılığın gelişmesini sağlamıştır. İğdır'da canlı hayvan ticaretine yönelik olarak çok sayıda Mor Karaman cinsi koyun yetiştirilir. Bu yüzden koyunculuk birinci, sığırcılık ikinci plandadır. Bunları sırasıyla keçi, sığır-manda ve kümes hayvanları izler. Yayla hayatında çadır yapımında kılından yararlanmak için yaylalarda önemli ölçüde kıl keçisi yetiştirilir. Besi hayvancılığı da giderek önem kazanmıştır. Arıcılık faaliyetleri yeterince gelişmemiştir. İğdır ilinde modern tarım ve hayvancılık gelişme eğilimi göstermektedir. 2013 yılında ildeki hayvan varlığı ile et, süt ve bal üretimi Tablo 2'de yer almaktadır (İğdır Valiliği, 2013: 5).

Tablo 2 - Iğdır ilinde Hayvancılık

Hayvan Sayısı	Birim	2013
Büyük baş	Baş	124.717
Küçükbaş		865.624
Et üretimi(ton)		6.000
Süt üretimi (ton)	Ton	18.300
Bal üretimi		171.5

Kaynak: Iğdır Valiliği İl Planlama Müdürlüğü Brifing Notları, 2013.

3.3. Sanayi

Iğdır ilinde sanayi sektörü olarak son dönemlerde özel sektör tarafından 100 milyon TL tutarında yatırım yapılmış; 19 adet işletme açılmış; 1152 kişi istihdam edilmiştir. Organize sanayi bölgesinde inşaat, gıda, yem ve metal sektöründe 10 adet fabrika faaliyete geçmiş, 4 adet fabrika üretim aşamasında, 6 adet fabrika inşaat halinde, 2 adet fabrika ise proje aşamasındadır. Iğdır-Kars devlet yolu üzerinde, şehir merkezine 28 km, havaalanına ise 16 km, mesafede yer alan 200 hektar ve 105 parselden oluşan OSB'nin 67 hektar ve 22 parselden oluşan birinci etabını doğalgaz dışındaki altyapısı tamamlanarak yatırımcılara tahsis edilmiştir. Kars-Iğdır-Aralık-Dilucu demiryolu hattı projesi kapsamında OSB yükleme ve boşaltma istasyonu yapılacaktır (Iğdır Valiliği, 2013: 33).

4. ARAŞTIRMANIN TASARIMI

Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi, katkısı, varsayımları ve sınırları, yöntemi ve araştırmada kullanılan istatistikî yöntemler yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı; Iğdır ilinde bulunan Dilucu gümrük kapısını kullanan firmaların faaliyetlerine yönelik anket çalışması ile bu faaliyetlerin ülke ve bölge ekonomilerine olan etkilerinin incelenmesidir. Bilindiği gibi sınır ticareti, sınırın iki tarafında yaşayan bölge halkının ekonomik durumlarının iyileştirilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması amacına yöneliktir. Sınır ticaretiyle uğraşan 70 firmanın analizine yönelik bu çalışma ile Iğdır iline sınır ticaretinin sosyo ekonomik açıdan yararlı olup olmadığının araştırılması söz konusudur. Araştırmada veriler Eylül-Aralık 2012 dönemini içeren 4 aylık bir sürede toplanmıştır.

4.2. Araştırmanın Katkısı

Araştırmanın katkısı, Iğdır İli Sınır Ticareti kapsamındaki ekonomik faaliyetlerin ülke ve bölge ekonomisine olumlu ya da olumsuz yönde katkılarının olup olmayacağını belirlemeye çalışılmasıdır.

4.3. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırları

Katılımcılara anket uygulamadan önce, veri toplama ölçeğinde yöneltilen sorularda kişisel sırrı taşıyan bilgilerin sorulmadığı açıklanmış ve sorulara verilecek cevapların sadece istatistiksel analiz amacıyla kullanılacağı belirtilmiştir. Bu sebeple, ankete cevap veren işletmelerin yöneticileri veya çalışanları ankette yer alan soruları doğru bir şekilde algılayıp yorumladıkları, içtenlikle ve doğru bilgiler verdikleri varsayılmaktadır. Bu nedenle katılımcıların verdikleri cevapların var olan durumu yeterli ölçüde yansıttığı varsayılmaktadır. Araştırma İğdır İlinde sınır ticareti faaliyetinde bulunan 70 firmadan alınan verilerle sınırlıdır.

4.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde örneklem seçimi, veri toplama aracının geliştirilmesi, anketin uygulanması ve verilerin toplanması açıklanmıştır.

4.4.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Çalışmanın kapsamını İğdır ilinde merkez ilçesinde sınır ticareti yapan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) oluşturmuştur. İğdır Sanayi ve Ticaret Odası verilerinden İğdır ilinde aktif olarak sınır ticareti yapan firma sayısının 70 firma olduğu tespit edilmiş ve bu sayının azlığı dikkate alınarak tam sayım yapılmıştır. Her bir firmaya müracaat edilerek, yetkili kişilerce 70 adet anket doldurulmuştur. Araştırmanın KOBİ'lere yönelik yürütülecek anket çalışmasının örnek hacminin belirlenmesinde "Ana Kitle Oranlarına Dayalı Basit Tesadüfi Olasılık Örneklemesi" yöntemine ait aşağıdaki formül kullanılmıştır (Ertürk, 2009: 34-35).

$$n = \left[\frac{z^2}{e} \right] p.q$$

Bu formülde;

n: Örnek hacmini,

z: %95 önem derecesine karşılık gelen standart tablo değerini

p: Sınır ticareti ile gelen ürünleri satın alan tüketicilerin oranını (bu çalışmada bu konuda herhangi bir ön bilgi bulunmadığından 0,50 alınmıştır.)

q: Sınır ticareti ile gelen ürünleri satın almayan tüketicilerin oranını (q=1-p)

e: Örneklemde kabul edilen hata payını (bu çalışmada %5'lik hata kabul edilmiştir.) göstermektedir.

Bu çalışmada örneklemi tanımlayan istatistikler, ortalamalar, frekans ve yüzdelik değerlerle ifade edilmişlerdir. Sorular ve değişkenler arası ilişkiler çapraz tablolar kurularak değerlendirilmiştir. Araştırmada anketi cevaplayanların sınır ticareti ile gelen gıda ürünlerini hangi sıklıkla ve miktarda satın aldıkları, satın alma kararında nelerin etkili olduğu, sınır

ticaretinin Iğdır ekonomisi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin neler olduğu hakkındaki düşüncelerini anlamak üzere yanıtların önem ve tercih düzeyine göre sıralanması istenerek sıralı veriler elde edilmiştir. Bu sıralı verilerin yorumlanması amacıyla ağırlıklı önem puanları elde edilmiştir. Ağırlıklı önem puanlarının hesaplanmasında her tercihe bir puan verilmesi yolu izlenmiş ve tercihlerin önem düzeyine göre 5, 4, 3, 2 ve 1 katsayıları kullanılmıştır.

Faktörlere ilişkin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayıları hesaplanması sonucunda faktörlerin güvenilirliklerinin literatürde kabul gören %70'in üzerinde olduğu ortaya çıkmıştır. Firma anket formlarında kullanılan ölçeklerde ise Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı sırasıyla %0,75 ve % 0,82 olduğu görülmüştür. Sosyal Bilimlerde Alfa değeri 0 ile 1 arası değerler alır ve kabul edilebilir bir değer en az 0,7 olması arzu edilir. İnceleme türü çalışmalarda bu değer 0,5'e kadar makul kabul edilebileceği de bazı araştırmacılara öngörülmektedir (Altunışık vd., 2001: 116). Bu bağlamda anketlerin içerik ve yapı açısından seçilen örneklem üzerinde geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

4.4.2. Araştırmada Kullanılan İstatistikî Yöntemler

Araştırmamızda kullanılan başlıca istatistikî yöntem ki-kara analizidir. Bu çalışma için gerçekleştirilen anket formu 37 sorudan oluşmaktadır. Anketin ilk 4 sorusu demografik değişkenlerden oluşmaktadır. Anketin diğer 33 sorusu da ekonomik etkileri ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmaya katılan firmaların demografik özelliklerini ortaya koymak için frekans dağılımları oluşturulmuştur. Frekans tabloları incelenen değişkenin dağılışı hakkında bilgi ortaya koymaktadır. Bu tablodan verilerin hangi değerler arasında veya gruplarda birleştiği daha rahat görülebilir (Yıldız, 2006: 19).

Anketten elde edilen kategorik verilerde frekans ve yüzde değerleri IBM SPSS Statistics 20 istatistik paket programı yardımıyla hesaplanmış ve sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca, iki veya daha fazla kategorik grubun karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanılmıştır. "Ki-kare testi; değişkenler arasındaki farklılıkların belirlenmesinde ve değişkenlerin bağımsızlığını ölçmede kullanılmaktadır" (Altunışık, 2010: 215-216). Anket sorularının cevaplayanlar arasında, anket sorularının birbirleriyle kıyaslanmasında ve çalışmanın doğrulanması açısından Ki-kare testinin payı büyüktür.

5. ANKET ÇALIŞMASI BULGULARI

5.1. Firma Yetkililerinin Demografik Özellikleri

Iğdır ilinde işte çalışmakta olan firmalar ile sınır ticareti kapsamında gelen ürünleri satan esnafla yüz yüze görüşülerek anket çalışması yapılmıştır. Görüşmelerde konuşulan firma yetkililerinden demografik bilgileri alınmıştır. Firma yetkililerinin %98,6'sı erkek, %1,4'ü de kadındır. Firma yetkililerinin en genç olan 19 yaşında iken, en yaşlısı da 59 yaşındadır. Ortalama yaş 49,27 olarak hesaplanmıştır. Firma yetkililerinin %37,1'i 41-50 yaş grubunda, %34,3'ü 31-40 yaş grubunda, %14,3'ü 21-30 yaş grubunda, %12,9'u 51-60

yaş grubunda ve %1,4'ü de 0-20 yaş grubundadır. Firmaların yönetici konumunda bulunan kişilerin, yaş dağılımını 30-50 arasında tercih edikleri ve güvenilir yaş gurubu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Firma Yetkililerinin Demografik Özellikleri

Demografik Özellikleri	Toplam	
	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	1	1,4
Erkek	69	98,6
Toplam	70	100
Yaş Dağılımı		
0- 20 yaş	1	1,4
21-30 yaş	10	14,3
31-40 yaş	24	34,3
41-50 yaş	26	37,1
51-60 yaş	9	12,9
Toplam	70	100

5.2. Firma Yetkililerinin Eğitim Seviyesi Oranları

Sınır ticareti yapan firma yetkililerinin %42,9'u lise, %21,4'ü lisans, %11,4'ü ön lisans, %11,4'ünün ilkökul, %8,6'sı ortaokul mezunu olduğunu bildirirken, %4,3'ü de yüksek lisans mezunu olduğunu bildirmiştir. Sınır ticaretiyle alakalı, geçmiş çalışmalarla kıyaslandığında lisans ve üstü eğitimin yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçların yeterli olmadığı tartışılabilir. Eğitim düzeyinin artmasındaki en büyük nedenin, üniversitelerin çoğalmasına bağlayabiliriz.

Tablo 4. Firma Yetkililerinin Eğitim Seviyesi Oranları

Firma yetkililerinin Eğitim seviyesi	Sayı	Yüzde
İlkokul	8	11,4
Ortaokul	6	8,6
Lise	30	42,9
Ön Lisans	8	11,4
Lisans	15	21,4
Yüksek Lisans	3	4,3
Toplam	70	100,0

5.3. Firma Yetkililerinin Kişisel Gelir Dilimi Aralıkları

Firma yetkililerinin en az aylık kişisel gelir miktarını 900 TL, en çok 20.000 TL olarak bildirmişlerdir. Firma yetkililerinin %25,7'sinin 5.000 TL ve üzerinde kişisel gelir sahip olduğunu bildirirken, %18,6'sı 3.000-3.999 TL aralığında, %15,7'si 1.500-1.999 TL aralığında, %14,3'ü 1000-1.499 TL aralığında, %11,4'ü 2.000-2.999 TL aralığında, %10'u 4.000-4.999 TL aralığında

ve %4,3'ü 500-999 TL aralığında kişisel gelire sahip olduğunu bildirmiştir.

Tablo 5. Firma Yetkililerinin Kişisel Gelir Dilimi Aralıkları

Kişisel gelir Aralıkları	Sayı	Yüzde
5.000 TL ve daha fazlası	18	25,7
3.000-3.999 TL	13	18,6
1.500-1.999TL	11	15,7
1.000-1.499 TL	10	14,3
2.000-2.999 TL	8	11,4
4.000-4.999 TL	7	10,0
500-999 TL	3	4,3
Toplam	70	100,0

5.4. Firma Yetkililerinin Firmadaki Konumları

Anketi cevaplayan firma yetkililerinin %42,9'u firmanın sahibi olduğunu, %35,7'si firmada yönetici, %11,4'ü ise muhasebeci olduğunu ve %10'u da personel olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 6. Firma Yetkililerinin Firmadaki Konumları

Firmadaki konumları	Sayı	Yüzde
Firma sahibi	30	42,9
Yönetici	25	35,7
Muhasebeci	8	11,4
Personel	7	10,0
Toplam	70	100,0

5.5. Firmaların Sınır Ticareti Yaptığı Zaman Aralıkları

Firma yetkililerinin %40'ı firmalarının 1-5 yıl arasında sınır ticareti yaptığını, %24,3'ü 6-10 yıl arasında sınır ticareti yaptığını ifade ederken, firma yetkililerinin %18,6'sı 11-15 yıl arasında, %14,3'ü 16-20 yıl arasında ve %2,9'u 21 yıl ve üzerinde sınır ticareti yaptıklarını ifade etmişlerdir. Firmaların en az 1 yıl, en çok 23 yıl, ortalama 9,13 yıl sınır ticareti yaptıkları beyan ettikleri verilerden hesaplanmıştır. Firmalar nakliyat, dış ticaret, gıda, inşaat ve inşaat malzemesi temizlik, mobilya, hırdavat, tarım, tekstil, züccaciye, ayakkabıcılık, konfeksiyon, elektronik, hediyelik eşya, oyuncak ve petrol ve ürünleri alanlarında faaliyet göstermektedirler.

Tablo 7. Firmanın Sınır Ticareti Yaptığı Zaman Aralıkları

Yıllar	Sayı	Yüzde
1-5 yıl	28	40,0
6-10 yıl	17	24,3
11-15 yıl	13	18,6
16-20 yıl	10	14,3
21 yıl ve üzeri	2	2,9
Toplam	70	100,0

5.6. Sınır Ticaretinin Yıllar İtibariyle Kesintisiz Yapılma Durumları

Firma yetkililerinin %55,7'si sınır ticaretini yıllar itibariyle kesintisiz yaptıklarını, %44,3'ü ise yapamadıklarını bildirmişlerdir. Kesintisiz yapamayıp sebeplerini de; firmaların %17,1'i bürokratik engellerden dolayı yaşanan sıkıntılar olduğunu söylerken, firmaların %15,7'si ise sınır kapısının kapalı olması nedenini ifade etmiştir. Firmaların %7,1'i de sınır ticaretinin transit ticaret biçiminde yapılmasından dolayı olumsuzluklarla karşılaştıklarını söylemişlerdir.

Tablo 8. Sınır Ticaretinin Yıllar İtibariyle Kesintisiz Yapılma Durumları

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	39	55,7
Hayır	31	44,3
Toplam	70	100,0

5.7. Firmaların Yıllık Ciroları

Firma yetkililerinin %21,4'ü 1.000.000 \$ ve üzeri yıllık ciroları olduğunu beyan ederken %11,4'ü 500.001-1000.000 \$ arasında, %30'u 100.001-500.000 \$ arasında, %24,3'ü 50.001-100.000 \$ arasında, %12,9'u 25.000 \$'ın altında yıllık ciroları olduğunu beyan etmişlerdir.

Tablo 9. Firmaların Yıllık Ciroları

Yıllık ciroları	Sayı	Yüzde
1.000.000 \$ ve üzeri	15	21,4
500.001-1000.000 \$	8	11,4
100.001-500.000 \$	21	30,0
50.001-100.000 \$	17	24,3
25.001-50.000 \$	4	5,7
10.001-25.000 \$	3	4,3
0-5.000 \$	2	2,9
Toplam	70	100,0

5.8. Firmaların Toplam Faaliyetleri İçindeki Sınır Ticaretinin Oranı

Firma yetkililerinin %37,1'i toplam faaliyetleri içindeki sınır ticaretinin payını yüzde 11-25 arasında olduğunu ifade ederken, %27,1'i yüzde 0-10 arasında olduğunu, %15,7'si de yüzde 26-50 arasında olduğunu ifade etmişlerdir. Sınır ticaretinin toplam faaliyetleri içinde yüzde elli ve üzerinde pay aldığını bildirenlerin oranı da %20 olarak hesaplanmıştır. Firmaların faaliyetleri içinde sınır ticaretinin %50 ve üzerinde pay aldığını belirten firmaların sayısı sadece 14'tür. Yani firmalar sınır ticaretini diğer faaliyetlerinin yanı sıra tali bir faaliyet olarak gerçekleştirmektedirler.

Tablo 10. Firmaların Toplam Faaliyetleri İçinde Sınır Ticaretinin Oranı

Sınır ticareti yüzdeleri	Sayı	Yüzde
Yüzde 0-10	19	27,1
Yüzde 11-25	26	37,1
Yüzde 26-50	11	15,7
Yüzde 51-75	6	8,6
Yüzde 76-100	8	11,4
Toplam	70	100,0

5.9. Firmaların Ticari Faaliyet Kolları

Firma yetkililerinin %38,6'sı nakliyat ve dış ticaretle uğraştıklarını, %8,6'sı ise gıda, inşaat, temizlik ve mobilya alanında faaliyet gösterdiklerini ve %7,1'i de sadece ihracat yaptıklarını ifade etmişlerdir. Firma yetkilileri sınır ticareti yaptıkları ürünleri tablodaki gibi sıralamışlardır.

Tablo 11. Firmaların Ticari Faaliyet Kolları

Ticari faaliyet kolları	Sayı	Yüzde
Nakliyat ve Dış Ticaret	27	38,6
Gıda, inşaat, temizlik, mobilya	6	8,6
İhracat	5	7,1
Hırdavatçı	4	5,7
Tarım, inşaat, gıda ve mobilya	4	5,7
Tekstil	4	5,7
Züccaciye	4	5,7
Gıda	3	4,3
İthalat ve ihracat	3	4,3
Ayakkabıcı	2	2,9
Konfeksiyon	2	2,9
Elektronik	1	1,4
Hediyelik eşya	1	1,4
İnşaat malzemesi	1	1,4
Oyuncak	1	1,4
Petrol	1	1,4
Tekstil ve Çeşitli Gıda	1	1,4
Toplam	70	100,0

5.10. Firmalara Göre Sınır Ticaretinden Tüketicilerin Faydalanma İmkânları

Anketimize katılan firma yetkililerine göre sınır ticaretinin, bölge halkı üzerinde etkili olup olunmadığı sorulmuştur. Firma yetkililerinin %48,6'sı sınır ticaretinden tüketicilerin yeterince faydalandıklarını ifade ederken, %44,3'ü ise sınır ticaretinden yeterince faydalanmadıklarını söylemişlerdir. Firmaların %7,1'i de bu konuda fikrinin olmadığını beyan etmiştir. Bizim elde ettiğimiz sonuç Güneş ve arkadaşlarının 2010 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde

sınır ticaretinin gelişimini inceledikleri araştırmalarında anketi cevaplayan firma yetkililerinin %87'sinin sınır ticaretinden yeterince faydalanamadıkları kanaatlerinde bir değişim olduğunu göstermektedir.

Tablo 12. Firmalara Göre Sınır Ticaretinin Tüketicilere Faydası

Sınır ticaretinden faydaları	Sayı	Yüzde
Evet	34	48,6
Hayır	31	44,3
Fikrim Yok	5	7,1
Toplam	70	100,0

5.11. Sınır Ticareti Yerine İhracat Ve İthalatı Tercih Etme Durumları

Firma yetkililerinin %60'ı sınır ticareti yerine normal ihracat ve ithalat kapsamında ticaret yapmayı istediklerini bildirirken, %31,4'ü sınır ticareti yapmayı tercih ettiklerini bildirmişlerdir. Firmaların %8,6'sı da bu konuda fikrinin olmadığını beyan etmiştir. Bizim çalışmamızdaki bu bulgular Güneş ve arkadaşlarının 2010 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yürüttükleri araştırmalarında firma yetkililerinin sınır ticareti yerine normal ihracat-ithalat kapsamında ticaret yapmak isteyenlerin oranının %85 olduğu bulgusuyla uyumludur.

Tablo 13. Sınır Ticareti Yerine Normal İhracat Ve İthalatı Tercih Etme Durumları

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	42	60,0
Hayır	22	31,4
Fikrim Yok	6	8,6
Toplam	70	100,0

5.12. Mevzuat Değişikliklerinin Uzun Süreli Ticari İlişkilerde Etkisi

Firmaların %57,1'i sınır ticareti mevzuatında sürekli yapılan değişikliklerin uzun süreli ticari ilişki kurmalarını olumsuz etkilediğini ifade ederken, %25,1'i bu değişikliklerin uzun süreli ticari ilişkilerini etkilemediğini ve %17,1'i ise işlemlerini gümrükçü ve komisyoncu ile yaptıklarından dolayı fikrinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 14. Mevzuat Değişikliklerinin Uzun Süreli Ticari İlişki Kurmalarına Etkisi

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	40	57,1
Hayır	18	25,7
Fikrim Yok	12	17,1
Toplam	70	100,0

Bu bulgu Güneş ve arkadaşlarının 2010 yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yürüttükleri araştırmalarında mevzuatlarda sürekli yapılan değişikliklerin, sınır ticaretiyle uğraşan firma yetkililerinin %85,4'ünün uzun süreli ticari ilişki kurmalarında olumsuzluk

getirdiğini ifade ettikleri bulgusunu teyit etmektedir.

5.13. Sınır Ticaretinde En Çok Kullandıkları Sınır Kapısı

Sınır ticareti yapan firma yetkililerinin %77,1'i Dilucu sınır kapısını tercih ettiklerini söylerken, %22,9'u Gürbulak sınır kapısını en çok kullandıkları kapı olarak bildirmişlerdir.

Tablo 15. Sınır Ticaretinde En Çok Kullanılan Sınır Kapısı

En çok kullanılan kapı	Sayı	Yüzde
Dilucu Sınır Kapısı	54	77,1
Gürbulak sınır kapısı	16	22,9
Toplam	70	100,0

5.14. Iğdır İline Hizmet Veren Gümrük Kapılarının Altyapı Yeterliliği

Firma yetkilileri %10'u Iğdır iline hizmet veren gümrük kapılarının altyapısının yeterli olduğunu ifade ederken %85,7'si ise sınır kapılarının altyapısının yeterli olmadığını söylemişlerdir. Firma yetkililerinin %4,3'ü de fikrinin olmadığını beyan etmişlerdir. Bu bulgular, Güneş vd. (2010)'nin yürüttükleri araştırmada; altyapıyı yetersiz bulan firma yetkililerinin %81,8 olması bulgusunun benzerlik göstermektedir.

Tablo 16. Iğdır İline Hizmet Veren Gümrük Kapılarının Altyapı Yeterliliği

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	7	10,0
Hayır	60	85,7
Fikrim Yok	3	4,3
Toplam	70	100,0

5.15. Sınır Kapısında İhtisas Gümrüğü Kurulmasının Gerekliliği

Firma yetkililerinin %88,6'sı sınır kapısında kalitesiz ürünün yurda girişini sınırlandıracağı, ticaretle uğraşanların zaman ve maliyet açısından tasarruf etmeleri sağlayacağı için İhtisas Gümrüğü kurulmasının gerekli olduğunu ifade ederken, %7,1'i gerekli olmadığını söylemişlerdir. Firma yetkililerinin %4,3'ü ise fikrinin olmadığını söylemiştir.

Tablo 17. Sınır Kapısında İhtisas Gümrüğü Kurulmasının Gerekliliği

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	62	88,6
Hayır	5	7,1
Fikrim Yok	3	4,3
Toplam	70	100,0

Bu bulgulardan ilki Güneş ve arkadaşlarının 2010 yılında yürüttükleri araştırmada firma yetkililerinin %98'inin sınır kapılarında ihtisas gümrüğü kurulmalıdır şeklinde belirttikleri görüşlerini teyit etmektedir.

5.16. Gümrük İşlemlerinde Prosedürlerle Karşılaşılması

Firma yetkililerinin %50'si gümrük işlemlerinde aşırı bürokratik prosedürle karşılaştığını söylerken, %28,6'sı karşılaşmadığını söylemiştir. Firma yetkililerinin %21,4'ü de bu konuda fikrinin olmadığını beyan etmişlerdir. Firma yetkililerinin %50'si gümrük işlemlerinde prosedürlerin çok olmadığını söylerken, %28,6'sı çok olduğunu söylemiştir.

Tablo 18. Gümrük İşlemlerinde Prosedürlerle Karşılaşılması

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	20	28,6
Hayır	35	50,0
Fikrim Yok	15	21,4
Toplam	70	100,0

Bu bulgular Güneş ve arkadaşlarının 2010 yılı araştırmalarında firma yetkililerinin %65 oranında gümrük işlemlerinde prosedürün çok olduğunu ifade eden bulgularının aksi yönde olumlu gelişmeler olduğunu göstermektedir.

5.17. İthalatına İzin Verilen Ürün Miktarının Yeterliliği

Firma yetkililerinin %10'u İthalat kotaları veya ithalat değer limitleri dâhilinde ithalatına izin verilen ürün miktarlarının kendileri için yeterli olduğunu söylerken, %60'ı yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Firma yetkililerinin %30'u ise bir fikrinin olmadığını söylemişlerdir.

Tablo 19. İthalatına İzin Verilen Ürün Miktarının Yeterliliği

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	7	10,0
Hayır	42	60,0
Fikrim Yok	21	30,0
Toplam	70	100,0

Güneş (2010) ve Özçiloğlu (2011) tarafından yapılan farklı çalışmalarda ithal edilmesine izin verilen ürünlerin miktarlarının yetersiz, çeşitliliğinin az, bölge ihtiyaçlarına yeterince uygun olmadığı, karlılığı düşük ürünler olduğu bulgusu araştırma bulgusu ile aynı yöndedir.

5.18. İthal Edilmesine İzin Verilen Ürünlerin İl İhtiyaçlarına Uygunluğu

Firma yetkililerinin %25,7'si ithal edilmesine izin verilen ürünlerin il ihtiyaçlarına uygun olarak belirlendiğini, %48,6'sı ise ithal edilmesine izin verilen ürünlerin il ihtiyaçlarına uygun olarak belirlenmediğini söylemişlerdir. Firma yetkililerinin % 25,7'si de fikrinin olmadığını söylemişlerdir.

Tablo 20. İthal Edilmesine İzin Verilen Ürünlerin İl İhtiyaçlarına Uygunluğu

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	18	25,7
Hayır	34	48,6
Fikrim yok	18	25,7
Toplam	70	100,0

Güneş (2010) ve Görür (2011) tarafından yapılan çalışmalarda Sınır ticareti kapsamındaki ürün çeşitleri ve kotaları artırılmasını gerektiği bulgusu ile Serka (2011) tarafından yürütülen çalışmada da firmalara verilen ithalat kotalarının artırılması gerektiği ve az olduğu bulgusu çalışmadaki bulgu ile aynı yöndedir.

5.19. Sınır Ticareti Kapsamında İthal Edilen Ürünlerin Pazar Sorunu

Firma yetkililerinin %55,7'si sınır ticareti kapsamında ithal edilen ürünlerde pazar sorunu yaşanmadığını, %28,6'sı ise pazar sorunu yaşandığını ifade etmişlerdir. Firma yetkililerinin %15,7'si de herhangi bir fikrinin olmadığını belirtmiştir.

Tablo 21. Sınır Ticareti Kapsamında İthal Edilen Ürünlerin Pazar Sorunu

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	20	28,6
Hayır	39	55,7
Fikrim yok	11	15,7
Toplam	70	100,0

5.20. Sınır Ticareti Yapılan Ülkelerin Bankacılık Sistemlerindeki Sorunlar

Firma yetkililerinin %48'6'sı sınır ticareti yaptıkları ülkelerin bankacılık sistemlerinden kaynaklanan sorunlar yaşamadıklarını ifade ederken, %31,4'ü sorunlar yaşandığını söylemişlerdir. Firma yetkililerinin %20'si ise konu hakkında herhangi bir fikrinin olmadığını ifade etmişlerdir. Güneş ve arkadaşlarının 2010 yılı çalışmalarında bankacılık sisteminden kaynaklanan sorun yaşamadıkları bulgusunu (%42) bizim çalışmamızdaki bulguları teyit etmektedir. Bankacılık sistemleri hakkında firmaların bilgilendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 22. Sınır Ticareti Yapılan Ülkelerin Bankacılık Sistemlerinden Kaynaklanan Sorunlar

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	22	31,4
Hayır	34	48,6
Fikrim yok	14	20,0
Toplam	70	100,0

5.21. Sınır Ticareti Yapılan Ülkelerin Sağladıkları Kolaylıklar

Firma yetkililerinin %52,9'u sınır ticareti yapılan ülkelerde kendilerine kolaylık gösterilmediğini söylerken, %35,7'si bazen kolaylık gösterildiğini söylemişlerdir. Firma

yetkililerinden sadece %11,4'ü sınır ticareti yaptıkları ülkede gerekli kolaylıkların sağlandığını söylerken, gösterilen kolaylıkların, bilinen firmalarla çalışmalarından, ilgili ülkenin yasalarına ve kurallarına uygun hareket etmelerinden ve havale işlemlerindeki sağlanan kolaylıklardan kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

Tablo 23. Sınır Ticareti Yapılan Ülkelerin Sağladıkları Kolaylıklar

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	8	11,4
Hayır	37	52,9
Bazen	25	35,7
Toplam	70	100,0

5.22. Sınır Kapılarında Karşılaşılan Bürokratik Engeller

Firma yetkililerinin %32,9'u sınır kapılarında bürokratik engellerle karşılaşmadıklarını söylerken, %28,6'sı ise bazen karşılaştıklarını, %38,6'sı da karşılaştıklarını belirtmiştir. Firma yetkilileri karşılaşılan bürokratik engelleri; altyapı problemleri, sınır kapılarının kapalı olması, kuyruklar ve bürokrasi, yasal işlemlerin uzunluğu, bürokrasi, pasaport sorunu ve personel yetersizliği olarak sıralamışlardır.

Tablo 24. Sınır Kapılarındaki Karşılaşılan Bürokratik Engeller

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	27	38,6
Hayır	23	32,9
Bazen	20	28,6
Toplam	70	100,0

Güllülü ve Ark (2006) tarafından yürütülen çalışmalarında ve Özçiloğlu (2011) tarafından yapılan çalışmada kapılardaki bürokratik engellerin sorun yarattığı bulgusu çalışmamız bulgusu ile uyumludur. Firma yetkilileri karşılaşılan bürokratik engelleri; altyapı problemleri, sınır kapılarının kapalı olması, kuyruklar ve bürokrasi, yasal işlemlerin uzunluğu, pasaport sorunu ve personel yetersizliği olarak sıralamışlardır.

5.23. Sınır Ticareti Kapsamından Petrol Ve Ürünlerinin Çıkarılması

Firma yetkililerinin %52,9'u sınır ticareti kapsamında petrol ve ürünlerinin çıkarılmasının bölge ekonomisine zarar verdiğini ifade ederken, %31,4'ü herhangi bir zararının olmadığını söylemişlerdir. Firma yetkililerinin %15,7'si ise bu konuda herhangi bir fikrinin olmadığını belirtmiştir. Karabulut (2005) tarafından yürütülen çalışmada petrol ve ürünlerinin çıkarılması bölge ekonomisine zarar verdiğini bulgusu ile Öztürk (2006) tarafından yürütülen çalışmada Sınır ticaretinde petrol ve ürünlerinin çıkarılmasının bölge ekonomisine zarar verdiğini bulgusu, çalışmamızın bulgusu ile benzerlik arz etmektedir. Güneş ve arkadaşlarının 2010 yılı araştırmalarında sınır ticareti kapsamında petrol ve ürünlerinin çıkarılmasının bölge

ekonomisine zarar verdiğini söyleyen firma yetkililerinin oranının %94,5 olduğu bulgusuyla da paraleldir.

Tablo 25. Sınır Ticareti Kapsamından Petrol Ve Ürünlerinin Çıkarılması

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	37	52,9
Hayır	22	31,4
Fikrim Yok	11	15,7
Toplam	70	100,0

5.24. Petrol Ve Ürünlerinin Ticareti Hakkındaki Görüşler.

Firma yetkililerinin %78,6'sı petrol ve ürünleri ticaretinin yeterli denetim mekanizması kurularak tekrar aktif hale getirilmesinin gerekli olduğunu söylerken, %8,6'sı ise tekrar aktif hale getirilmemesi gerektiği söylemişlerdir. Firma yetkililerinin %12,9'u da bu konuda herhangi bir fikrinin olmadığını ifade etmişlerdir. Sınır ticareti kapsamında petrol ve ürünlerinin ticari açıdan denetim mekanizmalarının güçlendirmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 26. Petrol ve Ürünleri Ticareti Yeterli Denetim Sağlanarak Tekrar Aktif Hale Getirilmesi Hakkındaki Görüşleri

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet, getirilmeli	55	78,6
Hayır, getirilmemeli	6	8,6
Fikrim yok	9	12,9
Toplam	70	100,0

5.25. Sınır Ticareti Yapılan Ürün Çeşitleri

Firma yetkilileri ticaretini yaptıkları ürünleri Tablo 3'de görüldüğü gibi; inşaat malzemeleri, mobilya, gıda maddeleri, tekstil, konfeksiyon, nalburiye, orman ürünleri, elektronik, kozmetik, kimyasal maddeleri, petrol, ilaç ve altın olarak sıralamışlardır. Türkiye'nin Sınır Ticareti açısından inşaat sektörünün Kafkasya'da ve Asya da birçok projelerin devama ettirilmesinin katkı sağladığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 27. Sınır Ticareti Yapılan Ürün Çeşitleri

Ticareti yapılan ürün çeşidi	Ortalama	Std. Hata
İnşaat malzemeleri	2,67	2,034
Mobilya	2,26	1,742
Gıda maddeleri	2,19	1,764
Tekstil –Konfeksiyon	2,17	1,702
Nalburiye	1,63	1,505
Orman ürünleri	1,54	1,471
Elektronik	1,51	1,462
Kozmetik	1,26	1,326
Kimyasal maddeleri	0,87	1,329
Petrol	0,69	1,084
İlaç	0,44	0,773
Altın	0,39	0,708

Değerlendirme ölçeği: 0-1: Hiç, 1-2: Çok az, 2-3: Az, 3-4:Orta, 4-5:Fazla, 5+: Çok Fazla.

5.26. Sınır Ticaretinin Bölge Esnafına Ve Ticaret Erbabına Etkileri

Firma yetkililerinin %75,7'si sınır ticaretinin bölge esnafını ve ticaret erbabını olumlu etkilediğini söylerken, %12,9'u ise genellikle olumlu bazen olumsuz etkilediğini, %5,7'si de olumlu ya da olumsuz etkilemediğini söylemişlerdir. Firma yetkililerinin %5,7'si de fikrinin olmadığını ifade etmiştir. Firma yetkilileri sınır ticareti ile gelen ucuz mallardan en çok olumsuz etkilenenlerin toptancılar, en az olumsuz etkilenenlerin çiftçiler olduğunu söylerken, tüketicilerin ise en çok olumsuzluğu gıda imalatçılarının, en az da toptancıların yaşadığını söylemişlerdir. İğdir esnafının olumlu etkilendiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 28. Sınır Ticaretinin Bölge Esnafını Ve Ticaret Erbabına Etkileri

Sınır ticaretinin etkileri	Sayı	Yüzde
Olumlu etkiledi	53	75,7
Genellikle olumlu bazen olumsuz etkiledi	9	12,9
Olumlu ya da olumsuz etkilemedi	4	5,7
Fikrim Yok	4	5,7
Toplam	70	100,0

5.27. Sınır Ticareti İçin Gelenlerin Türkiye'den Satın Aldıkları Mallar

Firma yetkilileri sınır ticareti kapsamında sınır ülkelerinden gelenlerin Türkiye'den satın aldıkları mallar Tablo 4'de görüldüğü gibi; gıda maddeleri, tekstil-konfeksiyon, petrol, mobilya, altın, inşaat malzemeleri, kozmetik, ilaç, kimyasal maddeler, elektronik, orman ürünleri, nalburiye olarak sıralamaktadırlar.

Tablo 29. Sınır Ticareti İçin Gelenlerin Türkiye'den Satın Aldıkları Malların Çeşitleri

Satın alınan malların çeşitleri	Ortalama	Std. Hata
Gıda maddeleri	2,93	1,780
Tekstil-Konfeksiyon	3,79	1,102
Petrol	0,54	1,073
Mobilya	3,04	1,681
Altın	0,97	1,318
İnşaat malzemeleri	3,23	1,851
Kozmetik	2,63	1,704
İlaç	0,97	1,179
Kimyasal maddeler	1,34	1,727
Elektronik	1,96	1,740
Orman ürünleri	1,87	1,785
Nalburiye	1,71	1,787

Değerlendirme Ölçeği: 0-1:Hiç, 1-2: Çok az, 2-3:Az, 3-4:Orta, 4-5:Fazla, 5+: Çok Fazla

5.28. Ucuz Mallardan En Çok Olumsuz Etkilenen Kesimlerin Oranları

Firma yetkililerinin %44,3'ü ucuz mallardan en çok olumsuz etkilenen kesimin toptancılar olduğunu söylerken, %18,6'sı ise gıda imalatçıları olduğunu, %17,1'i çiftçiler, %14,3'ü perakende satıcıları olduğunu söylemişlerdir.

Tablo 30. Ucuz Mallardan En Çok Olumsuz Etkilene Kesimlerin Oranları

Ucuz mallardan en çok olumsuz etkilene kesimler	Sayı	Yüzde
Toptancılar	31	44,3
Gıda imalatçıları	13	18,6
Çiftçiler	12	17,1
Perakende satıcılar	10	14,3
Ulaştırma sektörü	2	2,9
Nakliyeciler	1	1,4
Bireysel tüketiciler	1	1,4
Toplam	70	100,0

Güneş ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmada sınır ticaretinden en olumsuz etkilenen kesimin üreticiler olduğu bulgusuyla bizim çalışmamızdaki bulgular sadece tarım ürünleri ticareti gözönüne alındığında uyumludur.

5.29. Sınır Ticaretinin Olumsuz Etkilerine Karşı Yapılması Gerekenler

Firma yetkililerinin %85,7'si sınır ticaretinin bölge esnafını ve ticaret erbabını olumsuz etkilemesi halinde yasal boşlukların giderilmesi şartıyla devam etmesi gerektiğini söylerken, firma yetkililerinin %14,3'ü de sınır ticaretinin olduğu gibi devam etmeli demmiştir.

Tablo 31. Sınır Ticaretinin Olumsuz Etkilerine Karşı Yapılması Gerekenler

Olumsuzluklar karşısında yapılması gerekenler	Sayı	Yüzde
Yasal boşluklar giderilmek şartıyla devam etmeli	60	85,7
Olduğu gibi devam etmeli	10	14,3
Kalite ve kontrol standartları getirilerek kısıtlanmalı	0	0,0
Yasaklanmalı	0	0,0
Toplam	70	100,0

5.30. Ucuz Mallardan En Çok Olumlu Etkilenen Kesimlerin Oranları

Firma yetkililerinin %58,6'sı ucuz mallardan en çok olumlu etkilenen kesimin bireysel tüketiciler olduğu ifade ederken, %12,9'u nakliyeciler, %10'u ise perakende satıcılar ve %7,1'i çiftçiler olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 32. Ucuz Mallardan En Çok Olumlu Etkilenen Kesimlerin Oranları

Ucuz mallardan en çok olumlu etkilenen kesim kesimler	Sayı	Yüzde
Bireysel tüketiciler	41	58,6
Nakliyeciler	9	12,9
Parakende satıcılar	7	10,0
Çiftçiler	5	7,1
Ulaştırma sektörü	4	5,7
Gıda imalatçıları	2	2,9
Toptancılar	2	2,9
Toplam	70	100,0

5.31. En Çok Mal Satan Ülkelerin Oranları

Firma yetkililerinin %68,6'sı sınır ticareti kapsamında en çok mal satan ülkenin İran olduğunu söylerken, % 27,1'i Nahçıvan ve %4,3'ü de Azerbaycan olduğunu söylemiştir. Güllülü (2006) tarafından yapılan çalışmada İranlılar sırasıyla tekstil- konfeksiyon, gıda maddeleri, kozmetik ürünler, petrol kömür ve elektronik eşya; Azerbaycanlılar tekstil konfeksiyon ile kozmetik ürünleri; Ermenistan vatandaşlarının tekstil konfeksiyon; diğer ülke vatandaşların ise gıda maddeleri sattıkları, bu kapıdan geçiş yapan Rusya Federasyonu ve Gürcistan vatandaşlarının Türkiye'ye herhangi bir ürün satmadıklarını bulgusu ile çalışma bulgusunun benzeştiği görülmektedir.

Tablo 33. En Çok Mal Satan Ülkelerin Oranları

En çok mal satan ülkeler	Sayı	Yüzde
İran	48	68,6
Nahçıvan	19	27,1
Azerbaycan	3	4,3
Toplam	70	100,0

5.32. Gerçekleşen Sınır Ticaretinin Şehir Ekonomisine Katkısı

Firma yetkililerinin %74,3'ü Iğdır ilinde gerçekleşen sınır ticaretinin şehir ekonomisine katkısının olduğu ifade ederken, %1,4'ü ise katkısının olmadığını ifade etmişlerdir. Firma yetkililerinin % 24,3'ü de Iğdır ilinde gerçekleşen sınır ticaretinin şehir ekonomisine katkısının olup olmadığı hakkında herhangi bir fikrinin olmadığını beyan etmişlerdir.

Tablo 34. Iğdır İlinde Gerçekleşen Sınır Ticaretinin Şehir Ekonomisine Katkısı

Cevaplar	Sayı	Yüzde
Evet	52	74,3
Hayır	1	1,4
Fikrim Yok	17	24,3
Toplam	70	100,0

5.33. Sınır Ticaretinin Iğdır İlinde İstihdama Etkisi

Firma yetkililerinin %74,3'ü sınır ticaretinin Iğdır ilinde istihdamı artırdığını ifade ederken, %12,9'u ise kısmen artırdığını söylemişlerdir. Buna karşılık firma yetkililerinin %7,1'i sınır ticaretinin Iğdır ilinde istihdamı azalttığını ifade ederken, %2,9'u herhangi bir etkisi olmadığını ifade etmişlerdir. Firma yetkililerinin %2,9'u da sınır ticaretinin Iğdır ilinde istihdamı artırıp artırmadığı hakkında herhangi bir fikrinin olmadığını söylemişlerdir. Iğdır merkezini ziyaretlerimizde istihdama etkisi çok açıkça görülmektedir. Bu yeni kentleşme ve yapılarında kendini göstermektedir.

Tablo 35. Sınır Ticaretinin Iğdır İlinde İstihdama Etkisi

İstihdama etkisi	Sayı	Yüzde
İstihdamı artırdı	52	74,3
İstihdamı kısmen artırdı	9	12,9
İstihdamı azalttı	5	7,1
Herhangi bir etkisi olmadı	2	2,9
Fikrim yok	2	2,9
Toplam	70	100,0

Sugözü (2010), Mercan (2011) ve Kara (2005), tarafından yapılan çalışmalarda özel sektör yatırımlarının kısıtlı olması nedeniyle bölgelerarası gelişmişlik farklarının giderilmesinde sınır ticaretinin önemi vurgulanmış, nakliyecilik başta olmak üzere çeşitli sektörlerde istihdam imkânı sağlandığını belirtmişlerdir ki bu sonuçlar ile araştırmamızın bulgusunun aynı yönde olduğu görülmektedir.

5.34. Sınır Ticaretinin Şehirden Göçe Etki Oranları

Firma yetkililerinin %54,3'ü sınır ticaretinin şehirden göçü azalttığını ifade ederken, %28,6'sı ise herhangi bir etkisinin olmadığını, %4,3'ü de şehirden göçü kısmen artırdığını söylemişlerdir. Firma yetkililerinin %12,9'u da sınır ticaretinin şehirden göçe etkisi hakkında

fikrinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 36. Sınır Ticaretinin Şehirden Göçe Etki Oranları

Şehirden göçü etkilemesi	Sayı	Yüzde
Göçü azalttı	38	54,3
Herhangi bir etkisi olmadı	20	28,6
Şehirden göçü kısmen artırdı	3	4,3
Fikrim yok	9	12,9
Toplam	70	100,0

5.35. Sınır Ticaretinin Şehre Göçü Etkilemesi

Firma yetkililerinin %68,6'sı sınır ticaretinin şehre göçü artırdığını, %17,1'i de sınır ticaretinin şehre göçü kısmen artırdığını söylemişlerdir. Firma yetkililerinin %2,9'u ise sınır ticaretinin şehre göçe herhangi bir etkisinin olmadığını söylerken, %11,4'ü de sınır ticaretinin şehre göçü artırıp artırmadığı hakkında herhangi bir fikrinin olmadığı beyan etmişlerdir.

Tablo 37. Sınır Ticaretinin Şehre Göçü Etkilemesi

Şehre göçü etkilemesi	Sayı	Yüzde
Şehre göçü artırdı	48	68,6
Şehre göçü kısmen artırdı	12	17,1
Herhangi bir etkisi olmadı	2	2,9
Fikrim yok	8	11,4
Toplam	70	100,0

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

İğdir ilinde işteğil sahası doğrudan sınır ticareti olan firmaların sahipleri ya da yöneticileri ve sınır ticareti kapsamında mal satan esnafla yüz yüze görüşülerek anket çalışması yapılmıştır.

Sınır Ticareti, sürdürülebilir bir sınır ticaretinin öncelikle ülkenin normal dış ticaret rejimine alternatif olmaması gerekmektedir. Çünkü herhangi bir bölgenin kalkınması, ülkenin bütününe kalkınmasının önünde yer almamalıdır. Bunun için yapılan ve yapılacak düzenlemelerin ülkenin ekonomik sistemini tamamlayıcı nitelikte olması gereklidir. Bu yüzden alınacak tedbirlerin sınır ticareti kavramının amaçlarından herhangi bir şekilde sapmaya neden olmaması, zaman zaman ortaya çıkan sapmaların da oluşturulacak sıkı kontrol ve denetim mekanizma ve düzenlemeleri ile giderilmesi elzemdir. Bu değerlendirme İğdir ili için de geçerlidir. Bu bakımdan sınır ticareti ithalat kotalarının ilin gerçek ihtiyaçlarından kaynaklanmasına hassasiyet gösterilmelidir. Ayrıca İğdir gibi küçük illerin sınır ticareti vasıtasıyla ekonomilerini geliştirebilmesi için, sınır ticareti kapsamında ithal ettikleri ürünleri gene sınır ticareti kapsamı içerisindeki diğer illere satarak ekonomilerini güçlendirmeleri de sağlanmalıdır.

İğdir ilinde Nahcivan'a gidip gelen araçlar vasıtasıyla araç kotaları yoluyla sınırlı miktarda petrol ürünleri ticareti yasal olmayan yollarla yapılmaktadır. Firmalar ve tüketiciler petrol

ve ürünlerinin sınır ticareti kapsamına alınmasının bölge ekonomisine önemli ölçüde katkı sağlayacağını düşünmektedirler. İlde üretilen mal ve hizmetlerin maliyetlerini aşağıya çekerek ulusal pazarda pazar avantajı kazandıracak, gümrük gelirlerini azaltmayan ve suiistimali önleyecek petrol ürünlerinin sınır ticareti kapsamına alınmalıdır. Sınır ticareti yapılan komşu ülkelerin bankacılık sistemi ile ilgili herhangi bir problem yaşamadıklarını ifade eden firmalar, ithal ettikleri ürünlerde önemli bir pazar sorunu yaşamadıklarını, sınır ticareti kapsamından petrol ve ürünlerinin çıkarılmasının doğru bir karar olmadığını yeniden petrol ürünlerinin sınır ticareti kapsamına alınmasının gerekli olduğunu savunmuşlardır.

Araştırma sürecinde firma yetkilileri sınır ticaretinin transit ticaret şeklinde yapılmasından rahatsız olduklarını ve diğer sınır kapılarının da açılmasından yana olduklarını ifade etmişlerdir. Bu yönde düzenleme yapılması gerekmektedir. Iğdır ilinde Sınır Ticaret Merkezi açılacağı bildirilmesine rağmen bugüne kadar hayata geçirilmemiştir. Öneme binaen Iğdır ilinde Sınır ticaret merkezi bir an önce kurulmalıdır. Sınır kapılarında ihtisas gümrüklerinin kurulmasının gerekli olduğu yönünde araştırma bulgularımız ve literatürde yapılmış olan diğer çalışmalarda da yer aldığı üzere yüksek oranda bir fikir birliği olduğu görülmektedir. Iğdır'ın sınır ticaretinde kullandığı sınır kapılarında İhtisas Gümrüğü kurulması halinde hem kalitesiz ürünün yurda girişini sınırlandıracağı gibi hem de ticaretle uğraşanların zaman ve maliyet açısından tasarruf etmeleri sağlanmış olacaktır. Dış ticaret hacmi içinde sınır ticaret hacminin çok düşük boyutlardadır. Bu yolla dış ticaret hacminin artırılmasında önemli bir rolünün olabilecek sınır ticaretinin gelişimini engelleyen olumsuzlukların, daha fazla denetime tabi tutularak giderilmesi gerekmektedir. Böylece ildeki işsizlik, göç gibi problemlerin çözümüne ve ülke ekonomisine olumlu katkılar sağlayacaktır.

Türkiye'deki kara sınır kapılarının acilen onarımları bitirilip modern görünümlü ve teknolojik kolaylıklar sağlayan imkânlar sunulmalıdır. Dünya ticaretinde yaşanan hızlı artış nedeniyle, sınır geçişlerinde gümrük kapılarının hizmet standardının yükseltilmesi ve harcadıkları sürenin azaltılması çok daha önemli hale gelmiştir. Türkiye ihracatı açısından sınır kapılarının önemli olduğu ve ülke ekonomisi üzerinde etkisinin büyük olduğu sonucuna varılmıştır.

Gelecekte bu konularla ilgili çalışacak araştırmacılara yönelik olarak şunları önerebiliriz; Bu çalışma, Türkiye de sınır kapısının bulunan diğer illerde faaliyet gösteren firmaların ekonomik analizleriyle ve elde edilen sonuçla dış ticaretimizin şekillendirmesine katkı sağlayacaktır. Sınır kapısına yönelik yapılacak anket çalışmasında, anket sayısı artırılarak diğer iller ve ilçeler de bu çalışmaya dâhil edilmelidir. Komşu ülkelerle Türkiye arasında sosyal, kültürel ve askeri ilişkilerin de inceleneceği çalışmalar yapmalarını önerebiliriz.

7. KAYNAKÇA

- AKAL, Mustafa (2008), "Ortadoğu Sınır Ülkeleriyle Dış Ticaret Yoğunlaşması ve Yapısal Değişim", Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2), ss.271-296.
- AKSOY, Yasin (2012) Demet Savaş ve Sezen Dursun, "İğdır İlinin Mekânsal Analiz Raporu", Çevre Ve Şehircilik Bakanlığı, İğdır, ss.1-92.
- AKTAŞ, Cengiz ve Didem Güven (2003), "Gümrük Birliği Sonrasında Türkiye'nin İthalat Fonksiyonu Katsayılarındaki Değişimin İncelenmesi", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9, ss.67-80.
- ALDEMİR, Şenkal (1997), "Türkiye Dış Ticaret Sisteminin Serbestleşme Sürecinde GATT ve AB'nin Rolü", Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa.
- ALTINOK, Serdar (1992), "Türkiye'nin Sanayileşmesinde Dış Ticaretin Rolü", Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- ALTUNIŞIK Remzi, Recai Coşkun, Serkan Bayraktaroğlu, Engin Yıldırım (2001), "Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı" 4.Baskı. Sakarya Kitapevi, Sakarya.
- ARSLAN, Mehmet ve Ali Resul Usul (2002), "Gümrük Birliği'nin Türk Ekonomisi ve Bütçesine Etkileri", ASAM Yayını, Ankara.
- ATILGAN, Turan ve Seher Kanat (2006), "The Effects of the EU Customs Union with Turkey on the Turkish Textile and Clothing Sector", FIBRES & TEXTILES in Eastern Europe, 14(4), pp. 11-15.
- BAKKALCI, Ahmet Can (2002), "Avrupa Birliği ile Türkiye Arasında Gerçekleştirilen Gümrük Birliğinin Kaynak Dağılımı Üzerine Etkileri", Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(2), ss.39-53.
- BİLGİLİ, Emine (2007), "Gümrük Birliği Sonrası Türkiye'nin Batı Avrupa'ya Olan İhracatının Sektörel Analizi" Ege Akademik Bakış Dergisi, 7 (1), ss. 239-250.
- DAĞDEMİR, Elif Uçkan (2009), "Dünya Tarım Ürünleri Ticareti Ve Gelişmekte Olan Ülkeler", İstanbul Beta yayıncılık, İstanbul.
- DEMİR, Halil İbrahim (2007), "Kayıt Dışı Ekonomi ve Kara Para İlişkisi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- DENİZ, Orhan, ve Ali Fuat Doğu (2008), "Türkiye İran Sınırı: Sınırın Coğrafi Durumu ve Sınır Köylerimizin Sosyo-Ekonomik Yapıları", Doğu Coğrafya Dergisi, 13 (19), ss.49-72.
- DOĞAN, Seyhun ve Semanur Soyyiğit Kaya (2011), "Gümrük Birliği Sonrasında (1996-2009) Türkiye'nin Avrupa Birliği İle Dış Ticaretinin Ülke Ve Fasil Bazlı Yoğunlaşma Analizi", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Ekonometri Ve İstatistik Dergisi, Sayı: 14, ss.1-18.
- DPT, (2006), "9. Kalkınma Planı Dış Ticaret Özel İhtisas Komisyonu Raporu 2007-2013", ss.44-77, Ocak, Ankara.
- ERDOĞAN, Savaş (2006), "Türkiye'nin İhracat Yapısındaki Değişme Ve Büyüme İlişkisi: Kontegrasyon ve Nedensellik Testi Uygulaması", Selçuk üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, 10 (1), ss. 30-39.

- ERK, Nejat, vd. (1999), “Gümrük Birliği Sonrası Türkiye Dış Ticareti’ne Yoksullaştıran Büyüme Hipotezi Çerçevesinde Bakış: Zaman Serisi Analizi”, Uluslararası ODTÜ Ekonomi Kongresi III, Ankara.
- ERTEKİN, Murat (2003), “Döviz Kuru Rejimleri ve Türkiye’nin Dış Ticareti”, http://www.ekonomi.gov.tr/upload/BF09AE98-D8D3-8566-4520B0D124E5614D/Murat_Ertekiturkce.pdf (Erişim Tarihi: 22.04.2012)
- ERTÜRK, Yakup Erdal (2009), “Gıda Sanayisinde Kullanılan Kalite Güvence Sistemlerinin Tüketicilerin Satın Alma Davranışlarına Etkisi”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ESER, Kadir ve Gökmen Çişel Ekiz (2009), “Beşeri Sermayenin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri: Dünya Deneyimi Ve Türkiye Üzerine Gözlemler”, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 1 (2), ss.41-46.
- FİLİZTEKİN, Alpay ve Selçuk Karata (2010), “Türkiye’nin Dış Ticarete Rekabet Gücü: Seçilmiş Ülkeler, Sektörler-Mal Grupları ve Endeksler Bazında Karşılaştırmalı Bir Analiz”, TÜSİAD-Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu (REF) ve Sektörel Dernekler Federasyonu’nun, 1. Baskı, ss.1-47, İstanbul.
- GÖKALP, M Faysal (1998), “Türkiye’de Liberalizasyon Sürecinde Dış Ticaret Hadlerindeki Gelişmenin Analizi”, Basılmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- GÖKÇE, Rıza (2005), “1994-2004 Yılları Arasında Güneydoğu Anadolu Bölgesiyle Suriye ve Irak Arasında Gerçekleşen Sınır Ticaretinin Bölge Ekonomisine Etkisi”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- GÖRÜR, Oğuz Tuncay (2011), “Sınır Ticaret Raporu”, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) Yayınları, Van, ss.1-15.
- GÜL, Ekrem (2003) “Gatt/Wto Çerçevesinde Uluslararası Ticaret Ve Çevre İlişkisi”, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık, Sayı: 9, ss.1-20.
- GÜLLÜLÜ, Uğur, Burcu Candan, Şükrü Yapraklı, Kerem Karabulut (2006), “Gürbulak Sınır Kapısından Geçiş Yapan Kişilerin Bu Kapıdan Gerçekleştirilen Sınır Ticaretinin Boyutları İle İlgili Bilgi, Düşünce Ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma”, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Eylül, 20(2), ss.387-404.
- GÜNEŞ, Recep Durmuş, Ahmet Fethi Durmuş, Mehtap Ceyhan (2010), “Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki Sınır Ticareti: Sınır Ticaretinin Gelişimini Engelleyen Faktörler ve Çözüm Önerileri”, Akademik Yaklaşımlar İİBF Dergisi, 1 (1), ss.1-22.
- HEPAKTAN, Erdem C. (2008), “Türkiye’nin Dönüşüm Sürecinde Dış Ticaret Politikaları”, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2.Ulusal İktisat Kongresi, 20-22 Şubat, ss.1-27, İzmir.
- İğdır Valiliği İl planlama Müdürlüğü Brifing Notları, 2013.
- KARA, Mehmet (2005), “Ekonomik Etkileri Bakımından Türkiye’deki Sınır Ticaretinin Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (3) ss.60-79.
- KARABULUT, Kerem (2005), “1990 Sonrası Gelişmelerle Kars-Ardahan-İğdır Üçgeni”, Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 19 (1) ss.133-149.

- KARADUMAN, Naci (2011), “Serbest Ticaret Antlaşmaları Ve Türkiye’nin Dış Ticareti Üzerine Etkileri”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- KARAGÖZ, Kadir ve Hakan Erkuş (2009), “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergi Kaybının Tahmini”, Maliye Dergisi, Ocak-Haziran, Sayı 156, ss.126-140,
- KARLI, B. (2004) “Türkiye-AB Dış ticaret yapısı ve gümrük birliğinin Türk tarım ürünleri Dış Ticaretine Etkileri”, Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül, ss. 289-296, Tokat.
- KAYDLAND, Finn E. ve Edward C. Prescott (1977), “Rules Rather Than Discretion: The Inconsistency of Optimal Plan”, The Journal of Political Economy, 85(3), pp. 473-492.
- KURAN, Serkan Bülent (2006), “Türkiye’nin Sınır Komşuları ile Ticari İlişkileri”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- KÜÇÜKKİREMİTÇİ, Oktay vd. (2010), “Türkiye’nin İhracatında Öne çıkan Sektörlerde Temel Pazar Ülkeler, Rakipler ve Rekabet Gücü”, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları, ss.1-42, Ankara.
- LAÇİNER, Sedat (2002), “Türkiye-Ermenistan İlişkilerinde Sınır Kapısı Sorunu ve Ekonomik Durumu”, Ermeni Araştırmaları Dergisi, 2 (6), ss. 35-68.
- MERCAN, Ayşe Nur (2011), “Sınır Ticaretinin Geliştirilmesi ve Sınırların Serbest Yerler Haline Dönüştürülmesi”, Mevzuat Dergisi, Sayı: 158, ss.1-77.
- NARTA, Ela Çolpan (2010), “Gümrük Birliği’nin Türkiye’nin Dış Ticareti Üzerine Etkileri Panel Veri Analizi”, Journal of Yasar University, 17 (5), ss.2874-2885
- NEYAPTI, Bilin Fatma ve Murat Üngör Taşkın (2012), “Gümrük Birliği’nin Türkiye’nin Bölgesel Ticaretine Etkileri”, Türkiye Ekonomi Kurumu, Haziran /28, ss.1-11.
- ÖZCAN, H. Avni (1998), “Dünden Bugüne Dış Ticaretimizdeki Gelişmeler”, Dış Ticaret Dergisi, Özel Sayı, ss.41-46.
- ÖZÇİLOĞLU Mehmet ve Murat Sakar (2011), “Sınır Ticareti Uygulamaları ve Çözüm Önerileri”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 6 (1), s.21-43.
- ÖZKALE, N. Lerzan ve Fatma Nur Karaman (2006), “Gümrük Birliği’nin Statik Etkileri”, Uluslararası Ekonomi ve Dış Ticaret Politikaları, 1(1), ss. 117-138.
- ÖZTÜRK, Nurettin (2006), “Türkiye’de Sınır Ticaretinin Gelişimi, Ekonomik Etkileri, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm önerileri”, ZKÜ Sosyal bilimler Dergisi, ss.107-127.
- ÖZTÜRK, Nurettin (2009), “Dış Ticaret (Kuram-Politika-Uygulama)”, Palmiye Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara.
- SAÇIK, Sinem Yapar (2009), “Dış Ticaret Politikası ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Teorik Açından Bir İnceleme”, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İBBF Dergisi, Sayı.16, ss.162-171.
- SEKİ, İsmail (2005), “Gümrük Birliği’nin Türkiye’nin Net İhracatı Üzerine Etkileri, 1985 – 2003”, Ege Üniversitesi, İBBF Dergisi, www.tcmb.gov.tr/yeni/iletisimgm/ismail_seki.pdf(19.10.2006) ss.3-24.
- SUGÖZÜ, İbrahim Halil ve Melike Atay (2010), “Sınır Ticaretinin Bölge Ekonomisi üzerindeki Etkileri kapsamında Habur Sınır kapısı”, Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu, 14-16 Mayıs,

- Şırnak, ss.1043-1054.
- ŞENTÜRK, Canan (2007), “Dış Ticaret-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme: Türkiye Ve Gelişmekte Olan Ülkelerde İhracata Dayalı Büyüme Hipotezinin Testi”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- ŞİMŞEK, Muammer ve Cem Kadılar (2010), “Türkiye’de Beşeri Sermaye, İhracat Ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Nedensellik Analizi”, Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 11 (1), ss. 115-140.
- TAŞLIYAN, Mustafa ve Bengü Hırlak (2012), “Sınır Ticaretinin Bölge Ekonomilerine Etkileri: Kilis İli Örneği II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu”, KSÜ İİBF Dergisi, 1-2 Ekim, ss. 331-338.
- TAVŞANCIL, Ezel (2005), “Tutumların Ölçülmesi Ve SPSS İle Veri Analizi”, Nobel Yayın Dağıtım, 2. Baskı. Ankara.
- TURHAN, Gökçe (2012), “Tekin, Kara Sınırı Komşuları İle Ticaretin Türkiye’nin Kalkınmasına Etkisi-Çekim Modeli Yaklaşımı”, Doktora Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TOGAN, Sübidey (1997), “Opening up the Turkish Economy in the Context of the Customs Union with EU”, Journal of Economic Integration, 2 (12), ss. 157-179.
- ULUSOY, Ahmet (2002), “Türkiye Ayakkabı Sanayi ve Dış Ticareti”, Dış Ticaret Dergisi, Sayı 26, ss. 85-100.
- UZUN, Ali (2006), “Science and Technology Policy in Turkey, National Strategies for Innovation and Change During the 1983–2003 Period and Beyond”, Scientometrics, 66(3), ss. 551–559.
- UTKULU, Utku vd..(2009),“Türkiye’de Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulaması (TeoridenPratiğe)”, Gazi Kitapevi, Ankara.
- YALÇINKAYA, Hakan vd. (2009), “Avrupa Birliği Sürecinde Türk İmalat Sanayi Dış Ticaretinin Rekabet Gücü:1989-2009 Dönemi Var Analizi”, Celal Bayar Üniversitesi, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 16 (1), ss.115-137.
- YILDIRIM, Ertuğrul ve Cihan Dura (2007), “Gümrük Birliği’nin Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri Konusundaki Literatüre Bir Bakış”, Erciyes Üniversitesi, İBBF Dergisi, 28, ss.141-177.
- ZÜGÜL, Muhittin (1998), “Reform Ülkelerinin Dış Ticaretinde Barter Ve Diğer Ödeme Şekilleri-Kırgızistan Uygulamaları”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.